

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱՁՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ»

Հաստատված է ամբիոնի նիստում

Պատմություն _____
ամբիոնի անվանումը

Ամբիոնի վարիչ Ֆ.Վ.Մովսիսյան /Ա.Ա.Հ/

Արձանագրություն № 2

« 13 » սեպտեմբերի, 2023 թ.

Պ/Մ-029 ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ԱՅՍՐԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ

Մասնագիտություն՝ 022201.00.7 - Պատմություն

/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝ 022201.01.7 - Պատմություն

/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝ մագիստր

/բակալավր, մագիստրատուրա/

Ամբիոն՝ պատմության

/ամբիոնի լրիվ անվանումը/

Ուսուցման ձևը՝ առկա

/առկա, հեռակա/

Կուրս/ կիսամյակ առկա 1-ին կուրս, 1-ին կիսամյակ

Դասախոս Գևորգ Ստեփանյան

/անուն, ազգանուն/

Էլ. հասցե

Վանաձոր- 2023թ.

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում.

«Արևելյան Այսրկովկասի հայության պատմություն» դասընթացը կարևորվում է պատմության բնագավառում մասնագետների պատրաստման գործընթացում, ներառված է 022201.01.7 - պատմություն կրթական ծրագրի ուսումնական պլանի «Հատուկ մասնագիտական» կրթամասում:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.

- «Արևելյան Այսրկովկասի հայության պատմություն» առարկայի նպատակն է ուսանողներին ներկայացնել Արևելյան Այսրկովկասի հայության համահավաք պատմությունը,
- ուսանողներին ներկայացնել Կուրից մինչև Ապշերոն թերակղզի ընկած տարածքում հայկական գյուղերի տեղագրությունը, Նուխի, Շամախի, Ղուբա, Բաքու և Լենքորան քաղաքների հայ բնակչության շարժընթացը, ինչպես նաև սոցիալ-տնտեսական, հոգևոր մշակութային և հասարակական-քաղաքական կյանքը:

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները

«Արևելյան Այսրկովկասի հայության պատմություն» դասընթացին մասնակցելու կարևոր նախապայման է ուսանողների տեսական գիտելիքների, կարողությունների ու հմտությունների առկայությունը հայոց և համաշխարհային պատմության, Հայաստանի հարակից երկրների պատմության վերաբերյալ:

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունքները

«Արևելյան Այսրկովկասի հայության պատմություն» դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողի ակնկալվող վերջնարդյունքները.

Դասընթացի ուսումնասիրման վերջնարդյունքները.

ա. մասնագիտական գիտելիք և իմացություն

1. ներկայացնել Արևելյան Այսրկովկասում ընթացած էթնիկ գործընթացների ընդհանուր պատկերը.

2. ճանաչել տարածագոտու ընդհանուր պատմամշակութային, էթնիկ և սոցիոլեզվական պատմական ու ժամանակակից պատկերը, հումանիտար մտքի ուսումնասիրության ժամանակակից մեթոդներն ու մոդելները:

բ. Գործնական մասնագիտական կարողություններ

1. ուսումնասիրել Արևելյան Այսրկովկասում հայ բնակչության շարժընթացը.
2. լուսաբանել Արևելյան Այսրկովկասի հայության պատմության մանրամասները.
3. քննարկել թուրք-մուսուլմանական մշակութային արեալի՝ միջգիտակարգային ուսումնասիրման ժամանակակից մեթոդալոգիական մոտեցումները

գ. ընդհանրական փոխանցելի կարողություններ

1. վերլուծել և գնահատել Արևելյան Այսրկովկասում ընթացած ժողովրդագրական գործընթացները:

2. ծավալել ինքնուրույն մասնագիտական գործունեություն, ինչպես նաև որոշակի դեկավարության ներքո իրականացնել հետազոտական աշխատանքներ ակադեմիական ոլորտում:

Առարկայի ուսումնասիրության արդյունքում ուսանողը պետք է տիրապետի հետևյալ կոմպետենցիաներին:

ա) Գործիքային կոմպետենցիաներ

- վերլուծության և համադրության կարողություն
- կազմակերպչական կարողություն (պլանավորում, կազմակերպում, դեկավարում, վերահսկում
- հայոց պատմության վերաբերյալ ընդհանուր գիտելիքների տիրապետում
- պետական լեզվով հաղորդակցվելու կարողություն
- համակարգչային տարրական հմտություններ
- տեղեկույթը կառավարելու հմտություն (տեղեկույթի ձեռք բերում, համակարգում, վերլուծում)
- որոշումներ կայացնելու կարողություն

բ) Միջանձնային կոմպետենցիաներ

քննադատության և ինքնաքննադատության կարողություն

- միջանձնային գործնական հմտություններ
- թիմային աշխատանքի կարողություն
- միջմշակութային տարբերությունները և բազմազանությունները ընկալելու կարողություն
- բարոյական պատասխանատվության կարողություն
- միջմշակութային տարբերությունները ճանաչելու կարողություն

գ) Համակարգային կոմպետենցիաներ՝ ՀԳԿ

- գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն

- հետազոտական կարողություն
- ուսումնառության կարողություն
- նոր իրավիճակներին հարմարվելու կարողություն
- ինքնուրույն աշխատելու կարողություն
- որակը վերահսկելու կարողություն

դ) Առարկայական (մասնագիտական) կոմպետենցիաներ ԱԿ

• Առարկայական իմացության

- տրամաբանական մտածողության օրենքների օգտագործման ունակություն
- գիտական նոր գիտելիքների ձեռքբերման ունակություն
- հիմնական մեթոդները օգտագործելու, գիտության մեջ մոդելավորման, տեսական և գիտափորձնական հետազոտության մեթոդները կիրառելու պատրաստվածություն

- մասնագիտական գործունեության մեջ համակարգչային, տեղեկատվական և հեռահաղորդակցման տեխնոլոգիաների զարգացման ժամանակակից միտումները հաշվի առնելու ունակություն

- մասնագիտական գործունեության ոլորտում տեղեկատվության հավաքման, վերլուծության, համակարգման և օգտագործման պատրաստվածություն

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների.

«Արևելյան Այսրկովկասի հայության պատմություն» դասընթացից ձեռք բերված գիտելիքներն և հմտությունները շրջանավարտը կարող է կիրառել իր մասնագիտական գործունեության ընթացքում, նաև ասպիրանտուրայում կրթությունը շարունակելու և պատմության ուսումնասիրման բնագավառում գիտական հետազոտություններ կատարելու նպատակով:

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը

Չափանիշ	Առկա ուսուցման համակարգ	Հեռակա ուսուցման համակարգ
Դասընթացի ընդհանուր աշխատատարությունը (կրեդիտ /ընդհանուր ժամաքանակ)	4 կրեդիտ/120 ժամ	

Աշխատանքի տեսակը	Ժամաքանակ	Ժամաքանակ
Դասախոսություն	32	
Գործնական աշխատանք		
Սեմինար պարապմունք	16	
Լաբորատոր աշխատանք		
Ինքնուրույն աշխատանք	72	
Ընդամենը	120	
Ստուգման ձևը քննություն	Քննություն	

7. Ուսումնական աշխատանքների տեսակները.

- **Դասախոսությունը** դասախոսի կողմից դասընթացի ծրագրի շրջանակներում գիտական-տեղեկատվական թեմայի վերաբերյալ տրամաբանորեն կառուցված, հետևողական ու պարզ խոսքի շարադրանքն է, որի նպատակն է ուսանողին տալ համապարփակ գիտելիքներ: Դասախոսը վերլուծում, մեկնաբանում է թեմայի առավել կարևոր, դժվար ընկալելի, հանգուցային հարցերը: Դասախոսությունը ուսանողի առջև ուրվագծվող գիտական մի ճանապարհ է, որը նա կարող է միայն անցնել գիտական գրականության ընթերցանության, ուսումնական բնույթի այլ պարապմունքների և ինքնուրույն կատարած աշխատանքների շնորհիվ: Դասախոսը պետք է խթանի ուսանողի ակտիվ իմացաբանական գործունեությունը, նպաստի նրանց ստեղծագործական մտածողության ձևավորմանը: Ուսանողը նույնպես պետք է լինի դասախոսության ակտիվ մասնակից: Ուսանողը դասախոսությանը ներկայանալուց առաջ պետք է ծանոթացած լինի տվյալ դասին ներկայացվող թեմային, որպեսզի կարողանա մասնակցել ուսումնական գործընթացին:
- **Սեմինար պարապմունքները** խմբային պարապմունքների հիմնական տեսակներից է, որի ընթացքում ուսանողը սովորում է բանավոր շարադրել նյութը, պաշտպանել իր տեսակետները և եզրահանգումները: Սեմինարի ընթացքում ուսանողները քննարկում, պատասխանում են թեման, զեկույցները և ռեֆերատները, որոնք հանձնարարել է դասախոսը:
Սեմինարին պատրաստվելու համար անհրաժեշտ է ուսումնասիրել հիմնական և լրացուցիչ գրականություն տվյալ թեմայով: Գրականության ուսումնասիրությունից և համառոտագրումից հետո պետք է կազմել պլան՝ բանավոր պատասխանի համար, ապա մտածել ելույթի բովանդակության հարցադրումների և պատասխանների մասին:
- **Ինքնուրույն աշխատանքը** ուսանողների ուսումնական, գիտահետազոտական աշխատանքն է, որն իրականացվում է դասախոսի առաջադրանքով և մեթոդական ղեկավարությամբ, բայց առանց նրա անմիջական ղեկավարության:

8. **Դասավանդման մեթոդներն են՝** հիմնահարցային դասախոսություն, դասախոսություն-երկխոսություն, դասախոսություն-քննարկում, *թեմատիկ սեմինար*, սեմինար-բանավեճ, գործնական աշխատանք՝ անհատական աշխատանք, գործնական աշխատանք խմբային աշխատանք:

9. **Ուսումնառության մեթոդներն են** մտքերի քարտեզագրում, թիմային քննարկում,

իրադրությունների վերլուծություն:

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների¹.

h/h	Թեմա (բաժին)	Ուսումնական աշխատանքի ժամաքանակն ըստ տեսակների				
		դասախոսություն	սեմինար պարաօլոմներ	գործնական աշխատանք	լաբորատոր աշխատանք	Ինքնուրույն աշխատանք
1.	Արևելյան Այսրկովկասի հայությունը հնագույն ժամանակներից մինչև Բաքվի նահանգի կազմավորումը. պատմական ակնարկ	4	2			10
2.	Բնակչության թվի և էթնոգավանական կազմի ընդհանուր պատկերը Բաքվի նահանգում XIX դարի երկրորդ կեսին	4	2			8
3.	Հայ բնակչության թվաքանակը և տեղաշարժերը գավառներում 1900-1917 թթ.	4	2			8
4.	Երկրամասի հայության սոցիալ-տնտեսական, հասարակական-քաղաքական և հոգեվոր-մշակութային կյանքը XIX դարի երկրորդ կեսին և XX դարի սկզբներին	4	2			10
5.	Հայերի կոտորածները և բնակչության թվի փոփոխությունները 1918 թ.	4	2			8
6.	«Մեծ Ադրբեջան»-ը մուսավաթականների և քեմալականների ռազմաքաղաքական ծրագրերում (1918-1920 թթ.)	4	2			8
7.	Հայ ազգաբնակչության նկատմամբ ցեղասպանական	4	2			10

¹ Նման է օրացուցային պլանին

	քաղաքականությունը Ադրբեջանում (1988-1990 թթ.)					
8.	Ադրբեջանական պատմագրության կողմից Արևելյան Այսրկովկասի, հատկապես Բաքու քաղաքի հայության պատմության միտումնավոր նենգափոխումը:	4	2			10
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		32	16			72

1.4. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ

Պարտադիր գրականություն

9. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ

h/h	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակության տարի
Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)		
1.	Ստեփանյան Գ., Բաքվի նահանգի հայությունը XIX դարի երկրորդ կեսին. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան	2010
2.	Ստեփանյան Գ., Շամախի քաղաքի հայերի պատմությունից, Երևան	2014
3	Stepanian G., Armenians of Baku province in the second half of the 19th century (historicaldemographic study), Lusakn, Yeravan	2013
4	Ստեփանյան Գ., Բաքու քաղաքի հայության պատմությունը. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան	2012
5.	Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Ա, «Գիտական Արցախ»,	2021,

	Երևան, № 1, էջ 9-34:	
6	Ստեփանյան Գ. , Հայերի էթնիկ գոումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Բ, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 2, էջ 15-38:	
7	Աբեղեան Արտ. , Հայ-Ասորբեջանեան յարաբերութիւնները (ազգային քաղաքական խնդիրներ), «Հայրենիք», Պոսթըն, 1929, Է տարի, սեպտեմբեր, №11 (83), էջ 110-118:	
8	Աբեղեան Արտ. , Մենք եւ մեր հարեւանները (ազգային քաղաքականութեան խնդիրներ), «Հայրենիք», Պոսթըն, 1927, Զ տարի, դեկտեմբեր, №2 (62), էջ 138-150; 1928, Զ տարի, փետրուար, №4 (64), էջ 96-108; 1928, Զ տարի, մարտ, №5 (65), էջ 128-138; 1928, Զ տարի, մայիս, №7 (67), էջ 132-144; 1928, Զ տարի, յունիս, №8 (68), էջ 144-162; 1928, Զ տարի, յուլիս, №9 (69), էջ 119-131; 1928, Զ տարի, սեպտեմբեր, №11 (71), էջ 124-137; 1928, Զ տարի, հոկտեմբեր, №12 (72), էջ 136-145; 1928, Է տարի, նոյեմբեր, №1 (73), էջ 136-145; 1928, Է տարի, դեկտեմբեր, №2 (74), էջ 107-128; 1929, Է տարի, յունուար, №3 (75), էջ 126-133:	
9	Աբեղեան Արտ. , Անդրկովկասի փոքր ազգութիւնները, «Հայրենիք», Պոսթըն, Է տարի, մարտ, №5 (77), էջ 91-101:	1929
10	Աբեղեան Արտ. , Հայաստան եւ արտաքին հարեւաններ (Ազգային քաղաքականութեան խնդիրներ (I), «Հայրենիք», Պոսթըն, Ը տարի, դեկտեմբեր, № 2, էջ 111-126:	1929
11	Ա-Ղօ , Հայ-թուրքական ընդհարումը Կովկասում (1905-1906 թթ.): Փաստագրական, վիճակագրական, տեղագրական լուսաբանութիւններով, Երեւան	1907
12	Հայոց պատմություն, հ. IV: Գիրք առաջին: Նորագույն ժամանակաշրջան (1918-1945 թթ.), Երևան	2010
13	Ղուլյան Յու. , Հայաստան-Ադրբեջան հարաբերությունների պատմությունից 1918-1920 թթ., Երևան	2009
14	Միմոնյան Հր. , Թուրք ազգային բուրժուազիայի գաղափարաբանությունը և քաղաքականությունը, Երևան,:	1986
	Միմոնյան Հր. , Թուրք-հայկական հարաբերությունների պատմությունից, Երևան,:	1991

10. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ

10.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ

h/ h	<i>Թեմա</i>	Ուսումնասիրվող հարցեր	<i>Ժամաքանակ</i>	Գրականություն
1.	Արևելյան Այսրկովկասի հայությունը հնագույն ժամանակներից մինչև Բաքվի նահանգի կազմավորումը. պատմական ակնարկ	<p>Հայ բնակչության տեղաբաշխումը, բնակավայրերի տեղագրությունն ու շարժընթացը</p> <p>Ա. Նուխիի գավառ</p> <p>Բ. Արեշի գավառ</p> <p>Գ. Ջաքաթալայի օկրուգ</p> <p>Դ. Շամախու գավառ</p> <p>Ե. Գյոքչայի գավառ</p> <p>Զ. Բաքվի գավառ</p> <p>Է. Ղուբայի, Ջավաթի և Լենքորանի գավառներ</p>	4	<ol style="list-style-type: none"> Աբեղեան Արտ., Հայ-Ատրբեջանեան յարաբերութիւնները (ազգային քաղաքական խնդիրներ), «Հայրենիք», Պոսթըն, 1929, Է տարի, սեպտեմբեր, №11 (83), էջ 110-118: Աբեղեան Արտ., Անդրկովկասի փոքր ազգութիւնները, «Հայրենիք», Պոսթըն, 1929, Է տարի, մարտ, №5 (77), էջ 91-101: Աբեղեան Արտ., Հայաստան եւ արտաքին հարեաններ (Ազգային քաղաքականութեան խնդիրներ (I), «Հայրենիք», Պոսթըն, 1929, Ը տարի, դեկտեմբեր, № 2, էջ 111-126: Ա-Ղօ, Հայ-թուրքական ընդհարումը Կովկասում (1905-1906 թթ.): Փաստագրական, վիճակագրական, տեղագրական լուսարանութիւններով, Երևան, 1907: Միմոնյան Հր., Թուրք ազգային բուրժուազիայի գաղափարաբանությունը և քաղաքականությունը, Երևան, 1986: Միմոնյան Հր., Թուրք-հայկական հարաբերությունների պատմությունից, Երևան, 1991:
2.	Բնակչության թվի և էթնոդավանական կազմի ընդհանուր պատկերը Բաքվի նահանգում XIX դարի երկրորդ կեսին	<p>Ա.. Հայ բնակչության տեղաշարժերը Բաքվի գավառում 1900-1905 թթ.</p> <p>Բ. Բաքու քաղաքի հայ բնակչության թվի շարժընթացն ու տեղաշարժերը</p>	4	<ol style="list-style-type: none"> Միմոնյան Հր., Թուրք ազգային բուրժուազիայի գաղափարաբանությունը և քաղաքականությունը, Երևան, 1986: Միմոնյան Հր., Թուրք-հայկական հարաբերությունների պատմությունից, Երևան, 1991: Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Ա, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 1, էջ 9-34: Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գտումների և ցեղասպանական քաղա-

		1906-1914 թթ. Գ. Արևմտահայ և պարսկահայ գաղթականները Բաքվում և հայ բնակչության տեղաշարժերը 1915-1917 թթ.		քականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Բ, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 2, էջ 15-38: 5. Ստեփանյան Գ. , Բաքվի նահանգի հայությունը XIX դարի երկրորդ կեսին. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2010. 6. Ստեփանյան Գ. , Բաքու քաղաքի հայության պատմությունը. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2012. 7. Stepanian G. , Armenians of Baku province in the second half of the 19th century (historicaldemografic study), Lusakn, Yeravan, 2013.
3.	Հայ բնակչության թվաքանակը և տեղաշարժերը գավառներում 1900-1917 թթ.	Ա. Նուխիի գավառ Բ. Արեշի գավառ Գ. Ջաքաթալայի օկրուգ Դ. Շամախուգավառ Ե. Գյոքչայի գավառ Զ. Ղուբայի, Ջավաթի և Լենքորանի գավառներ	4	1. Միմոնյան Հր. , Թուրք ազգային բուրժուազիայի գաղափարաբանությունը և քաղաքականությունը, Երևան, 1986: 2. Միմոնյան Հր. , Թուրք-հայկական հարաբերությունների պատմությունից, Երևան, 1991: 3. Ստեփանյան Գ. , Հայերի էթնիկ գոտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Ա, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 1, էջ 9-34: 4. Ստեփանյան Գ. , Հայերի էթնիկ գոտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Բ, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 2, էջ 15-38: 5. Ստեփանյան Գ. , Բաքվի նահանգի հայությունը XIX դարի երկրորդ կեսին. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2010. 6. Ստեփանյան Գ. , Բաքու քաղաքի հայության պատմությունը. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2012. 7. Stepanian G. , Armenians of Baku province in the second half of the 19th century (historicaldemografic study), Lusakn, Yeravan, 2013.
4.	Երկրամասի հայության սոցիալ-տնտեսական, հասարակական-քաղաքական և հոգեվոր-մշակութային կյանքը XIX դարի երկրորդ կեսին և	1. Նուխիի և Արեշի գավառներ 2. Ջաքաթալա քաղաք 3. Բաքուքաղաք 4. Շամախի, Ղուբա և Լենքորանքաղաքներ 5. Հայկականգյուղականհամայնքը 6. Շամախու հայոց թեմը և	4	1. Միմոնյան Հր. , Թուրք ազգային բուրժուազիայի գաղափարաբանությունը և քաղաքականությունը, Երևան, 1986: 2. Միմոնյան Հր. , Թուրք-հայկական հարաբերությունների պատմությունից, Երևան, 1991: 3. Ստեփանյան Գ. , Հայերի էթնիկ գոտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Ա, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 1, էջ 9-34: 4. Ստեփանյան Գ. , Հայերի էթնիկ գոտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX

	XX դարի սկզբներին	<p>հայկական հարանվանությունները Բաքվի նահանգում XIX դարի երկրորդ կեսին և XX դարի սկզբներին</p> <p>7. Կրթական գործը</p>		<p>դր.), Մաս Բ, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 2, էջ 15-38:</p> <p>5. Ստեփանյան Գ., Բաքվի նահանգի հայությունը XIX դարի երկրորդ կեսին. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2010.</p> <p>6. Ստեփանյան Գ., Բաքու քաղաքի հայության պատմությունը. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2012.</p> <p>7. Stepanian G., Armenians of Baku province in the second half of the 19th century (historicaldemografic study), Lusakn, Yeravan, 2013.</p>
5.	<p>Հայերի կոտորածները և բնակչության թվի փոփոխությունները 1918 թ.</p>	<p>1. Հայ-թաթարական ընդհարումները Բաքվում և գավառներում (1918 թ. հունվար-ապրիլ)</p> <p>2. Թուրքական արշավանքը Այսրկովկաս՝ Բաքու: «Ադրբեջան» արհեստածին կազմավորման առաջացումը (1918 թ. մայիս)</p> <p>3. Հայերի կոտորածները գավառներում (1918 թ. հունիս-դեկտեմբեր)</p> <p>4. Բաքվի հայ գաղթականության տեղաշարժերը, կացությունն ու թվակազմը 1918 թ. վերջերին</p>	4	<p>1. Հայոց պատմություն, հ. IV: Գիրք առաջին: Նորագույն ժամանակաշրջան (1918-1945 թթ.), Երևան, 2010:</p> <p>2. Ղուլյան Յու., Հայաստան-Ադրբեջան հարաբերությունների պատմությունից 1918-1920 թթ., Երևան, 2009:</p> <p>3. Միմոնյան Հր., Թուրք ազգային բուրժուազիայի գաղափարաբանությունը և քաղաքականությունը, Երևան, 1986:</p> <p>4. Միմոնյան Հր., Թուրք-հայկական հարաբերությունների պատմությունից, Երևան, 1991:</p> <p>5. Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Ա, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 1, էջ 9-34:</p> <p>6. Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Բ, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 2, էջ 15-38:</p> <p>7. Ստեփանյան Գ., Բաքվի նահանգի հայությունը XIX դարի երկրորդ կեսին. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2010.</p> <p>8. Ստեփանյան Գ., Բաքու քաղաքի հայության պատմությունը. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2012.</p> <p>9. Stepanian G., Armenians of Baku province in the second half of the 19th century (historicaldemografic study), Lusakn, Yeravan, 2013.</p>
6.	<p>«Մեծ Ադրբեջան»-ը մուսավաթականների և քեմալականների ռազմաքաղաքական</p>	<p>1. Արևելյան Այսրկովկասի հայությունը «Մուսավաթ»-ի ցեղասպանական քաղաքականության զոհ (1918-1920 թթ.)</p>	4	<p>1. Ղուլյան Յու., Հայաստան-Ադրբեջան հարաբերությունների պատմությունից 1918-1920 թթ., Երևան, 2009:</p> <p>2. Միմոնյան Հր., Թուրք ազգային բուրժուազիայի գաղափարաբանությունը և քաղաքականությունը, Երևան, 1986:</p> <p>3. Միմոնյան Հր., Թուրք-հայկական հարաբերությունների պատմությունից, Երևան, 1991:</p>

	<p>ծրագրերում (1918-1920 թթ.)</p>	<p>2. Հայահահալած քաղաքականության շարունակությունը Ադրբեջանական ԽՍՀ-ում: Էթնիկ գտումների և հայատյաց քաղաքականության հետագա դրսևվորումներն Ադրբեջանում</p>		<p>4. Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Ա, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 1, էջ 9-34:</p> <p>5. Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Բ, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 2, էջ 15-38:</p> <p>6. Ստեփանյան Գ., Բաքվի նահանգի հայությունը XIX դարի երկրորդ կեսին. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2010.</p> <p>7. Ստեփանյան Գ., Բաքու քաղաքի հայության պատմությունը. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2012.</p> <p>8. Stepanian G., Armenians of Baku province in the second half of the 19th century (historicaldemografic study), Lusakn, Yeravan, 2013.</p>
<p>7.</p>	<p>Հայ ազգաբնակչության նկատմամբ ցեղասպանական քաղաքականությունը Ադրբեջանում (1988-1990 թթ.)</p>	<p>Հայ ազգաբնակչության նկատմամբ ցեղասպանական քաղաքականությունը Ադրբեջանում (1988-1990 թթ.)</p>	<p>4</p>	<p>1. Միմոնյան Հր., Թուրք ազգային բուրժուազիայի գաղափարաբանությունը և քաղաքականությունը, Երևան, 1986:</p> <p>2. Միմոնյան Հր., Թուրք-հայկական հարաբերությունների պատմությունից, Երևան, 1991:</p> <p>3. Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Ա, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 1, էջ 9-34:</p> <p>4. Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Բ, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 2, էջ 15-38:</p> <p>5. Ստեփանյան Գ., Բաքվի նահանգի հայությունը XIX դարի երկրորդ կեսին. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2010.</p> <p>6. Ստեփանյան Գ., Բաքու քաղաքի հայության պատմությունը. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2012.</p> <p>7. Stepanian G., Armenians of Baku province in the second half of the 19th century (historicaldemografic study), Lusakn, Yeravan, 2013.</p>
<p>8,</p>	<p>Ադրբեջանական պատմագրության կողմից Արևելյան կողմից Արևելյան</p>	<p>Ադրբեջանական պատմագրության կողմից Արևելյան Այսրկովկասի, հատկապես Բաքու քաղաքի հայության պատմության</p>	<p>4</p>	<p>1. Միմոնյան Հր., Թուրք ազգային բուրժուազիայի գաղափարաբանությունը և քաղաքականությունը, Երևան, 1986:</p> <p>2. Միմոնյան Հր., Թուրք-հայկական հարաբերությունների պատմությունից, Երևան, 1991:</p> <p>3. Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գտումների և ցեղասպանական</p>

Այսրկովկասի, հատկապես Բաքու քաղաքի հայության պատմության միտումնավոր նենգափոխումը:	միտումնավոր նենգափոխումը:			<p>քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Ա, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 1, էջ 9-34:</p> <p>4. Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գոտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Բ, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 2, էջ 15-38:</p> <p>5. Ստեփանյան Գ., Բաքվի նահանգի հայությունը XIX դարի երկրորդ կեսին. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2010.</p> <p>6. Ստեփանյան Գ., Բաքու քաղաքի հայության պատմությունը. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2012.</p> <p>7. Stepanian G., Armenians of Baku province in the second half of the 19th century (historicaldemografic study), Lusakn, Yeravan, 2013.</p>
---	---------------------------	--	--	--

10.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	<i>Թեմա</i>	Ուսումնասիրվող հարցեր	<i>Ժամաքանակ</i>	Մտուզման ձևը	Գրականություն
-----	-------------	-----------------------	------------------	--------------	---------------

	<p>Արևելյան Այսրկովկասի հայությունը հնագույն ժամանակներից մինչև Բաքվի նահանգի կազմավորումը. պատմական ակնարկ</p>	<p>Հայ բնակչության տեղաբաշխումը, բնակավայրերի տեղագրությունն ու շարժընթացը Ա. Նուխիի գավառ Բ. Արեշի գավառ Գ. Ջաքաթալայի օկրուգ Դ. Շամախու գավառ Ե. Գյոքչայի գավառ Զ. Բաքվի գավառ Է. Ղուբայի, Ջավաթի և Լենքորանի գավառներ</p>	<p>2</p>	<p>բանավոր</p>	<ol style="list-style-type: none"> Արեղեան Արտ., Հայ-Ատրբեջանեան յարաբերութիւնները (ազգային քաղաքական ինտիլիքներ), «Հայրենիք», Պոսթըն, 1929, Է տարի, սեպտեմբեր, №11 (83), էջ 110-118: Արեղեան Արտ., Անդրկովկասի փոքր ազգութիւնները, «Հայրենիք», Պոսթըն, 1929, Է տարի, մարտ, №5 (77), էջ 91-101: Արեղեան Արտ., Հայաստան եւ արտաքին հարեւաններ (Ազգային քաղաքականութեան ինտիլիքներ (I), «Հայրենիք», Պոսթըն, 1929, Ը տարի, դեկտեմբեր, № 2, էջ 111-126: Ա-Ղո, Հայ-թուրքական ընդհարումը Կովկասում (1905-1906 թթ.): Փաստագրական, վիճակագրական, տեղագրական լուսաբանութիւններով, Երևան, 1907: Միմոնյան Հր., Թուրք ազգային բուրժուազիայի գաղափարաբանությունը և քաղաքականությունը, Երևան, 1986: Միմոնյան Հր., Թուրք-հայկական հարաբերությունների պատմությունից, Երևան, 1991:
	<p>Բնակչության թվի և էթնոգրավանական կազմի ընդհանուր պատկերը Բաքվի նահանգում XIX դարի երկրորդ կեսին</p>	<p>Ա.. Հայ բնակչության տեղաշարժերը Բաքվի գավառում 1900-1905 թթ. Բ. Բաքու քաղաքի հայ բնակչության թվի շարժընթացն ու տեղաշարժերը 1906-1914 թթ. Գ. Արևմտահայ և պարսկահայ գաղթականները Բաքվում և հայ բնակչության տեղաշարժերը 1915-1917 թթ.</p>	<p>2</p>	<p>բանավոր</p>	<ol style="list-style-type: none"> Միմոնյան Հր., Թուրք ազգային բուրժուազիայի գաղափարաբանությունը և քաղաքականությունը, Երևան, 1986: Միմոնյան Հր., Թուրք-հայկական հարաբերությունների պատմությունից, Երևան, 1991: Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գոտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Ա, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 1, էջ 9-34: Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գոտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Բ, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 2, էջ 15-38: Ստեփանյան Գ., Բաքվի նահանգի հայությունը XIX դարի երկրորդ կեսին. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2010. Ստեփանյան Գ., Բաքու քաղաքի հայության պատմությունը. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2012. Stepanian G., Armenians of Baku province in the second half of the 19th century (historicaldemografic study), Lusakn, Yeravan, 2013.

	<p>Հայ բնակչության թվաքանակը և տեղաշարժերը գավառներում 1900-1917 թթ.</p>	<p>Ա. Նուխիի գավառ Բ. Արեշի գավառ Գ. Ջաքաթալայի օկրուգ Դ. Շամախուգավառ Ե. Գյոքչայի գավառ Զ. Ղուբայի, Ջավաթի և Լենքորանի գավառներ</p>	<p>2</p>	<p>բանավոր</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Միմոնյան Հր., Թուրք ազգային բուրժուազիայի գաղափարաբանությունը և քաղաքականությունը, Երևան, 1986: 2. Միմոնյան Հր., Թուրք-հայկական հարաբերությունների պատմությունից, Երևան, 1991: 3. Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գոտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Ա, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 1, էջ 9-34: 4. Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գոտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Բ, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 2, էջ 15-38: 5. Ստեփանյան Գ., Բաքվի նահանգի հայությունը XIX դարի երկրորդ կեսին. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2010. 6. Ստեփանյան Գ., Բաքու քաղաքի հայության պատմությունը. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2012. 7. Stepanian G., Armenians of Baku province in the second half of the 19th century (historicaldemografic study), Lusakn, Yeravan, 2013.
	<p>Երկրամասի հայության սոցիալ-տնտեսական, հասարակական-քաղաքական և հոգեվոր-մշակութային կյանքը XIX դարի երկրորդ կեսին և XX դարի սկզբներին</p>	<p>Նուխիի և Արեշի գավառներ Ջաքաթալա քաղաք Բաքուքաղաք Շամախի, Ղուբա և Լենքորան քաղաքներ Հայկական գյուղական համայնքը Շամախու հայոց թեմը և հայկական հարանվանությունները Բաքվի նահանգում XIX դարի երկրորդ կեսին և XX դարի սկզբներին Կրթական գործը</p>	<p>2</p>	<p>բանավոր</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Միմոնյան Հր., Թուրք ազգային բուրժուազիայի գաղափարաբանությունը և քաղաքականությունը, Երևան, 1986: 2. Միմոնյան Հր., Թուրք-հայկական հարաբերությունների պատմությունից, Երևան, 1991: 3. Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գոտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Ա, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 1, էջ 9-34: 4. Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գոտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Բ, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 2, էջ 15-38: 5. Ստեփանյան Գ., Բաքվի նահանգի հայությունը XIX դարի երկրորդ կեսին. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2010. 6. Ստեփանյան Գ., Բաքու քաղաքի հայության պատմությունը. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2012. 7. Stepanian G., Armenians of Baku province in the second half of the 19th century (historicaldemografic study), Lusakn, Yeravan, 2013.

	<p>Հայերի կոտորածները և բնակչության թվի փոփոխությունները 1918 թ.</p>	<p>Հայ-թաթարական ընդհարումները Բաքվում և գավառներում (1918 թ. հունվար-ապրիլ) Թուրքական արշավանքը Այսրկովկաս՝ Բաքու: «Ադրբեջան» արհեստածին կազմավորման առաջացումը (1918 թ. մայիս) Հայերի կոտորածները գավառներում (1918 թ. հունիս-դեկտեմբեր) Բաքվի հայ գաղթականության տեղաշարժերը, կացությունն ու թվակազմը 1918 թ. վերջերին</p>	<p>2</p>	<p>բանավոր</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Հայոց պատմություն, հ. IV: Գիրք առաջին: Նորագույն ժամանակաշրջան (1918-1945 թթ.), Երևան, 2010: 2. Ղուլյան Յու., Հայաստան-Ադրբեջան հարաբերությունների պատմությունից 1918-1920 թթ., Երևան, 2009: 3. Մինոնյան Հր., Թուրք ազգային բուրժուազիայի գաղափարաբանությունը և քաղաքականությունը, Երևան, 1986: 4. Մինոնյան Հր., Թուրք-հայկական հարաբերությունների պատմությունից, Երևան, 1991: 5. Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գոտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Ա, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 1, էջ 9-34: 6. Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գոտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Բ, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 2, էջ 15-38: 7. Ստեփանյան Գ., Բաքվի նահանգի հայությունը XIX դարի երկրորդ կեսին. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2010. 8. Ստեփանյան Գ., Բաքու քաղաքի հայության պատմությունը. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2012. 9. Stepanian G., Armenians of Baku province in the second half of the 19th century (historicaldemografic study), Lusakn, Yeravan, 2013.
--	--	---	----------	-----------------------	---

	<p>«Մեծ Ադրբեջան»-ը մուսավաթականների և քեմալականների ռազմաքաղաքական ծրագրերում (1918-1920 թթ.)</p>	<p>Արևելյան Այրսկովկասի հայությունը «Մուսավաթ»-ի ցեղասպանական քաղաքականության գոհ (1918-1920 թթ.) Հայահահալած քաղաքականության շարունակությունը Ադրբեջանական ԽՍՀ-ում: Էթնիկ գտումների և հայատյաց քաղաքականության հետագա դրսևորումներն Ադրբեջանում</p>	<p>2</p>	<p>բանավոր</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ղուլյան Յու., Հայաստան-Ադրբեջան հարաբերությունների պատմությունից 1918-1920 թթ., Երևան, 2009: 2. Միմոնյան Հր., Թուրք ազգային բուրժուազիայի գաղափարաբանությունը և քաղաքականությունը, Երևան, 1986: 3. Միմոնյան Հր., Թուրք-հայկական հարաբերությունների պատմությունից, Երևան, 1991: 4. Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Ա, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 1, էջ 9-34: 5. Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Բ, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 2, էջ 15-38: 6. Ստեփանյան Գ., Բաքվի նահանգի հայությունը XIX դարի երկրորդ կեսին. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2010. 7. Ստեփանյան Գ., Բաքու քաղաքի հայության պատմությունը. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2012. 8. Stepanian G., Armenians of Baku province in the second half of the 19th century (historicaldemografic study), Lusakn, Yeravan, 2013.
--	--	--	----------	-----------------------	--

	<p>Հայ ազգաբնակչության նկատմամբ ցեղասպանական քաղաքականությունը Ադրբեջանում (1988-1990 թթ.)</p>	<p>Հայ ազգաբնակչության նկատմամբ ցեղասպանական քաղաքականությունը Ադրբեջանում (1988-1990 թթ.)</p>			<ol style="list-style-type: none"> 1. Միմոնյան Հր., Թուրք ազգային բուրժուազիայի գաղափարաբանությունը և քաղաքականությունը, Երևան, 1986: 2. Միմոնյան Հր., Թուրք-հայկական հարաբերությունների պատմությունից, Երևան, 1991: 3. Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գոտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Ա, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 1, էջ 9-34: 4. Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գոտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Բ, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 2, էջ 15-38: 5. Ստեփանյան Գ., Բաքվի նահանգի հայությունը XIX դարի երկրորդ կեսին. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2010. 6. Ստեփանյան Գ., Բաքու քաղաքի հայության պատմությունը. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2012. 7. Stepanian G., Armenians of Baku province in the second half of the 19th century (historicaldemografic study), Lusakn, Yeravan, 2013.
	<p>Ադրբեջանական պատմագրության կողմից Արևելյան Այսրկովկասի, հատկապես Բաքու քաղաքի հայության պատմության միտումնավոր նենգափոխումը:</p>	<p>Ադրբեջանական պատմագրության կողմից Արևելյան Այսրկովկասի, հատկապես Բաքու քաղաքի հայության պատմության միտումնավոր նենգափոխումը:</p>			<ol style="list-style-type: none"> 1. Միմոնյան Հր., Թուրք ազգային բուրժուազիայի գաղափարաբանությունը և քաղաքականությունը, Երևան, 1986: 2. Միմոնյան Հր., Թուրք-հայկական հարաբերությունների պատմությունից, Երևան, 1991: 3. Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գոտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Ա, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 1, էջ 9-34: 4. Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գոտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Բ, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 2, էջ 15-38: 5. Ստեփանյան Գ., Բաքվի նահանգի հայությունը XIX դարի երկրորդ կեսին. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2010. 6. Ստեփանյան Գ., Բաքու քաղաքի հայության պատմությունը. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2012. 7. Stepanian G., Armenians of Baku province in the second half of the 19th century (historicaldemografic study), Lusakn, Yeravan, 2013.

10.3. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/ h	Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաները	Աշխատանքի տեսակը	Ներկայացման ժամկետները	Ստուգման ձևը	Գրականություն
1	Արևելյան Այսրկովկասի հայությունը հնագույն ժամանակներից մինչև Բաքվի նահանգի կազմավորումը. պատմական ակնարկ	Հայ բնակչության տեղաբաշխումը, բնակավայրերի տեղագրությունն ու շարժնթացը	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
2	Բնակչության թվի և էթնոգավանական կազմի ընդհանուր պատկերը Բաքվի նահանգում XIX դարի երկրորդ կեսին	Հայ բնակչության տեղաշարժերը Բաքվի գավառում 1900-1905 թթ. Բաքու քաղաքի հայ բնակչության թվի շարժնթացն ու տեղաշարժերը 1906-1914 թթ. Արևմտահայ և պարսկահայ գաղթականները Բաքվում և հայ բնակչության տեղաշարժերը 1915-1917 թթ.	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
3	Հայ բնակչության թվաքանակը և տեղաշարժերը գավառներում 1900-1917 թթ.	Հայ բնակչության թվաքանակը և տեղաշարժերը գավառներում 1900-1917 թթ.	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
4	Երկրամասի հայության սոցիալ-տնտեսական, հասարակական-քաղաքական և հոգեվոր-մշակութային կյանքը XIX դարի երկրորդ կեսին և XX դարի սկզբներին	Հայկական գյուղական համայնքը Շամախու հայոց թեմը և հայկական հարանվանությունները Բաքվի նահանգում XIX դարի երկրորդ կեսին և XX դարի սկզբներին Կրթական գործը	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

5	Հայերի կոտորածները և բնակչության թվի փոփոխությունները 1918 թ.	Հայ-թաթարական ընդհարումները Թուրքական արշավանքը Այսրկովկաս Բաքու: «Ադրբեջան» արհեստածին կազմավորման առաջացումը Հայերի կոտորածները գավառներում (1918 թ. հունիս-դեկտեմբեր) Բաքվի հայ գաղթականության տեղաշարժերը, կացությունն ու թվակազմը 1918 թ. վերջերին	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
6	«Մեծ Ադրբեջան»-ը մուսավաթականների և քեմալականների ռազմաքաղաքական ծրագրերում (1918-1920 թթ.)	Արլ. Այրսկովկասի հայությունը «Մուսավաթ»-ի ցեղասպանական քաղաքականության գոհ (1918-1920 թթ.) Այդ քաղաքականության շարունակությունը Ադրբեջանական ԽՍՀ-ում: Էթնիկ գտումների և հայատյաց քաղաքականության հետագա դրսևորումները	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
7	Հայ ազգաբնակչության նկատմամբ ցեղասպանական քաղաքականությունը Ադրբեջանում (1988-1990 թթ.)	Հայ ազգաբնակչության նկատմամբ ցեղասպանական քաղաքականությունը Ադրբեջանում (1988-1990 թթ.)	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
8	Ադրբեջանական պատմագրության կողմից Արևելյան Այսրկովկասի, հատկապես Բաքու քաղաքի հայության պատմության միտումնավոր նենգափոխումը	Ադրբեջանական պատմագրության կողմից Արևելյան Այսրկովկասի հայության պատմության միտումնավոր նենգափոխումը:	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

Ռեսուրսի անվանումը	Ռեսուրսի անվանումը, քանակը, նկարագրությունը (անհրաժեշտության դեպքում)
Լսարան (հատուկ կահավորմամբ)	քարտեզներ
Մարքեր, սարքավորումներ	Պրեյեկտոր, համակարգիչ, ինտերնետ կապ
Համակարգչային ծրագրեր	
Այլ	

11. Գնահատում

Համալսարանում գործում է բակալավրիատի, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ուսանողների գիտելիքների պարբերական ստուգման և գնահատման բազմագործոնային համակարգ, որի կիրառկման հիմնական նպատակներն են՝

- կազմակերպել ուսումնառության համաչափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը,
- իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգարքներ և քննություններ), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման:

Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի:

11.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝

- գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

11.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.

Դասընթացն ամփոփվում է քննությամբ: Միջանկյալ քննությունը կազմակերպվում է կիսամյակի ընթացքում 2 անգամ: Ստուգումը կազմակերպվում է բանավոր հարցման ձևով, համապատասխան հարցատոմսերով: Յուրաքանչյուր տոմսում ընդգրկված է 3 հարց՝ իրենց համապատասխան միավորային սահմաններով:

11.3. Հարցաշար (ըստ ծրագրի)

Հարցաշար

1. Արևելյան Այսրկովկասի հայությունը հնագույն ժամանակներից մինչև Բաքվի նահանգի կազմավորումը. պատմական ակնարկ
2. Հայ բնակչության տեղաբաշխումը, բնակավայրերի տեղագրությունն ու շարժընթացը. Նուխիի գավառ
3. Հայ բնակչության տեղաբաշխումը, բնակավայրերի տեղագրությունն ու շարժընթացը. Արեշի գավառ
4. Հայ բնակչության տեղաբաշխումը, բնակավայրերի տեղագրությունն ու շարժընթացը. Ջաքաթալայի օկրուգ
5. Հայ բնակչության տեղաբաշխումը, բնակավայրերի տեղագրությունն ու շարժընթացը. Շամախու գավառ
6. Հայ բնակչության տեղաբաշխումը, բնակավայրերի տեղագրությունն ու շարժընթացը. Գյոքչայի գավառ
7. Հայ բնակչության տեղաբաշխումը, բնակավայրերի տեղագրությունն ու շարժընթացը. Բաքվի գավառ
8. Հայ բնակչության տեղաբաշխումը, բնակավայրերի տեղագրությունն ու շարժընթացը. Ղուբայի, Ջավաթի և Լենքորանի գավառներ
9. Բնակչության թվի և էթնոդավանական կազմի ընդհանուր պատկերը Բաքվի նահանգում XIX դարի երկրորդ կեսին
10. Հայ բնակչության տեղաշարժերը Բաքվի գավառում 1900-1905 թթ.
11. Բաքու քաղաքի հայ բնակչության թվի շարժընթացն ու տեղաշարժերը 1906-1914 թթ.
12. Արևմտահայ և պարսկահայ գաղթականները Բաքվում և հայ բնակչության տեղաշարժերը 1915-1917 թթ.
13. Հայ բնակչության թվաքանակը և տեղաշարժերը գավառներում 1900-1917 թթ. Նուխիի գավառ
14. Հայ բնակչության թվաքանակը և տեղաշարժերը գավառներում 1900-1917 թթ. Արեշի գավառ
15. Հայ բնակչության թվաքանակը և տեղաշարժերը գավառներում 1900-1917 թթ. Ջաքաթալայի օկրուգ
16. Հայ բնակչության թվաքանակը և տեղաշարժերը գավառներում 1900-1917 թթ. Շամախու գավառ
17. Հայ բնակչության թվաքանակը և տեղաշարժերը գավառներում 1900-1917 թթ. Գյոքչայի գավառ
18. Հայ բնակչության թվաքանակը և տեղաշարժերը գավառներում 1900-1917 թթ. Բաքվի գավառ

19. Հայ բնակչության թվաքանակը և տեղաշարժերը գավառներում 1900-1917 թթ.. Ղուբայի, Ջավաթի և Լենքորանի գավառներ
20. Երկրամասի հայության սոցիալ-տնտեսական, հասարակական-քաղաքական և հոգեվոր-մշակութային կյանքը XIX դարի երկրորդ կեսին և XX դարի սկզբներին /Նուխիի և Արեշի գավառներ, Ջաքաթալա քաղաք, Բաքու քաղաք, Շամախի, Ղուբա և Լենքորան քաղաքներ/
21. Հայկական գյուղական համայնքը
22. Շամախու հայոց թեմը և հայկական հարանվանությունները Բաքվի նահանգում XIX դարի երկրորդ կեսին և XX դարի սկզբներին
23. Կրթական գործը
24. Հայ-թաթարական ընդհարումները Բաքվում և գավառներում (1918 թ. հունվար-ապրիլ)
25. Թուրքական արշավանքը Այսրկովկաս՝ Բաքու: «Ադրբեջան» արհեստածին կազմավորման առաջացումը (1918 թ. մայիս)
26. Հայերի կոտորածները գավառներում (1918 թ. հունիս-դեկտեմբեր)
27. Բաքվի հայ գաղթականության տեղաշարժերը, կացությունն ու թվակազմը 1918 թ. վերջերին
28. Արևելյան Այրսկովկասի հայությունը «Մուսավաթ»-ի ցեղասպանական քաղաքականության զոհ (1918-1920 թթ.)
29. Հայահահալած քաղաքականության շարունակությունը Ադրբեջանական ԽՍՀ-ում: Էթնիկ գտումների և հայատյաց քաղաքականության հետագա դրսևորումներն Ադրբեջանում
30. Հայ ազգաբնակչության նկատմամբ ցեղասպանական քաղաքականությունը Ադրբեջանում (1988-1990 թթ.)
31. Ադրբեջանական պատմագրության կողմից Արևելյան Այսրկովկասի, հատկապես Բաքու քաղաքի հայության պատմության միտումնավոր նենգափոխումը:

11.4. Գնահատման չափանիշները.

Սեմինար / գործնական աշխատանք՝ առավելագույնը 40 միավոր
 Ինքնուրույն աշխատանք՝ գումարային 20 միավոր
 Առաջին ընթացիկ քննություն՝ առավելագույնը 20 միավոր
 Երկրորդ ընթացիկ քննություն՝ առավելագույնը 20 միավոր

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՑԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱՁՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Մասնագիտություն՝

022201.00.7 -Պատմություն

/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝

022201.01.7- Պատմություն

/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝

մագիստրատուրա

/բակլավր, մագիստրատուրա/

<p align="center">Դասընթացի թվանիշը, անվանումը</p>	<p align="center">Պ/Մ-029 ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ԱՅՍՐԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ</p>			
<p>Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը</p>	<p>4 կրեդիտ</p>			
<p>Ուսումնառության տարի / կիսամյակ</p>	<p>1-ին տարի, 1-ին կիսամյակ</p>			
<p>Ժամերի բաշխումը</p>	<p>Լսարանային</p>	<p>48</p>	<p>Դասախոսություն</p>	<p>32</p>
	<p>Սեմինար</p>			<p>16</p>
	<p>Լաբորատոր աշխատանք</p>			
	<p>Գործնական աշխատանք</p>			
	<p>Ինքնուրույն</p>	<p>72</p>		
<p>Ընդամենը</p>	<p>150</p>			
<p>Ստուգման ձևը</p>	<p>Ընթացիկ քննություն</p>			
<p>Դասընթացի նպատակը</p>	<p>«Արևելյան Այսրկովկասի հայության պատմություն» առարկայի նպատակն է ուսանողներին ներկայացնել Արևելյան Այսրկովկասի հայության համահավաք պատմությունը, ուսանողներին ներկայացնել Կուրից մինչև Ապշերոն թերակղզի ընկած տարածքում հայկական գյուղերի տեղագրությունը, Նուխի,Շամախի, Ղուբա, Բաքու և Լենքորան քաղաքների հայ բնակչության շարժընթացը, ինչպես նաև սոցիալ-տնտեսական, հոգևոր մշակութային և հասարակական-քաղաքական կյանքը:</p>			
<p>Դասընթացի վերջնարդյունքները</p>	<p>Դասընթացի ուսումնասիրման վերջնարդյունքները.</p> <p><i>ա. մասնագիտական գիտելիք և իմացություն</i></p> <p>1. ներկայացնել Արևելյան Այսրկովկասում ընթացած էթնիկ գործընթացների ընդհանուր պատկերը.</p> <p>2. ճանաչել տարածագոտու ընդհանուր պատմամշակութային, էթնիկ և սոցիոլեզվական պատմական ու ժամանակակից պատկերը, հումանիտար մտքի ուսումնասիրության ժամանակակից մեթոդներն ու մոդելները:</p> <p><i>բ. Գործնական մասնագիտական կարողություններ</i></p> <p>1. ուսումնասիրել Արևելյան Այսրկովկասում հայ բնակչության շարժընթացը.</p>			

	<p>2. լուսաբանել Արևելյան Այսրկովկասի հայության պատմության մանրամասները.</p> <p>3. քննարկել թուրք-մուսուլմանական մշակութային արեալի՝ միջգիտակարգային ուսումնասիրման ժամանակակից մեթոդոլոգիական մոտեցումները</p> <p><i>գ. ընդհանրական փոխանցելի կարողություններ</i></p> <p>1. վերլուծել և գնահատել Արևելյան Այսրկովկասում ընթացած ժողովրդագրական գործընթացները:</p> <p>2. ծավալել ինքնուրույն մասնագիտական (թարգմանչական) գործունեություն, ինչպես նաև որոշակի ղեկավարության ներքո իրականացնել հետազոտական աշխատանքներ ակադեմիական ոլորտում:</p>
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p><i>Թեմա 1. Արևելյան Այսրկովկասի հայությունը հնագույն ժամանակներից մինչև Բաքվի նահանգի կազմավորումը. պատմական ակնարկ</i></p> <p><i>Թեմա 2. Բնակչության թվի նեթնոդավանական կազմի ընդհանուր պատկերը Բաքվի նահանգում XIX դարի երկրորդ կեսին</i></p> <p><i>Թեմա 3. Հայ բնակչության թվաքանակը և տեղաշարժերը գավառներում 1900-1917 թթ.</i></p> <p><i>Թեմա 4. Երկրամասի հայության սոցիալ-տնտեսական, հասարակական-քաղաքական եվ հոգեվոր-մշակութային կյանքը XIX դարի երկրորդ կեսին և XX դարի սկզբներին</i></p> <p><i>Թեմա 5. Հայերի կոտորածները և բնակչության թվի փոփոխությունները 1918 թ.</i></p> <p><i>Թեմա 6. «Մեծ Ադրբեջան»-ը մուսավաթականների և քեմալականների ռազմաքաղաքական ծրագրերում (1918-1920 թթ.)</i></p> <p><i>Թեմա 7. Հայ ազգաբնակչության նկատմամբ ցեղասպանական քաղաքականությունը Ադրբեջանում (1988-1990 թթ.)</i></p> <p><i>Թեմա 8. Ադրբեջանական պատմագրության կողմից Արևելյան Այսրկովկասի, հատկապես Բաքու քաղաքի հայության պատմության միտումնավոր նենգափոխումը:</i></p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Ուսանողը դասընթացին կարող է հանդես բերել մինչև 100% առաջադիմություն: Առաջադիմության վերջնական գնահատականը ձևավորվում է ողջ տարվա ընթացքում ուսանողի կատարած աշխատանքների գնահատականների հանրագումարի արդյունքում: Գնահատումը կատարվում է ներքոհիշյալ բաղադրիչներին համապատասխան: Յուրաքանչյուր բաղադրիչի դիմաց նշված առավելագույն տոկոսը կարելի է հավաքել ծրագրային պահանջների շրջանակներում տվյալ կետի տակ ներկայացված պահանջները 100% -ով կատարելու դեպքում:</p>

	<p>Մեմինար/ գործնական աշխատանք՝ 40 միավոր</p> <p>Ինքնուրույն աշխատանք՝ 20 միավոր</p> <p>Առաջին ընթացիկ քննություն՝ 20 միավոր</p> <p>Երկրորդ ընթացիկ քննություն՝ 20 միավոր</p>
<p>Գրականություն</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Աբեղեան Արտ., Մենք եւ մեր հարեւանները (ազգային քաղաքականութեան խնդիրներ), «Հայրենիք», Պոսթըն, 1927, Ձ տարի, դեկտեմբեր, №2 (62), էջ 138-150; 1928, Ձ տարի, փետրուար, №4 (64), էջ 96-108; 1928, Ձ տարի, մարտ, №5 (65), էջ 128-138; 1928, Ձ տարի, մայիս, №7 (67), էջ 132-144; 1928, Ձ տարի, յունիս, №8 (68), էջ 144-162; 1928, Ձ տարի, յուլիս, №9 (69), էջ 119-131; 1928, Ձ տարի, սեպտեմբեր, №11 (71), էջ 124-137; 1928, Ձ տարի, հոկտեմբեր, №12 (72), էջ 136-145; 1928, Է տարի, նոյեմբեր, №1 (73), էջ 136-145; 1928, Է տարի, դեկտեմբեր, №2 (74), էջ 107-128; 1929, Է տարի, յունուար, №3 (75), էջ 126-133: 2. Աբեղեան Արտ., Հայ-Ասորբէջանեան յարաբերութիւնները (ազգային քաղաքական խնդիրներ), «Հայրենիք», Պոսթըն, 1929, Է տարի, սեպտեմբեր, №11 (83), էջ 110-118: 3. Աբեղեան Արտ., Անդրկովկասի փոքր ազգութիւնները, «Հայրենիք», Պոսթըն, 1929, Է տարի, մարտ, №5 (77), էջ 91-101: 4. Աբեղեան Արտ., Հայաստան եւ արտաքին հարեւաններ (Ազգային քաղաքականութեան խնդիրներ (I), «Հայրենիք», Պոսթըն, 1929, Ը տարի, դեկտեմբեր, № 2, էջ 111-126: 5. Ա-Ղօ, Հայ-թուրքական ընդհարումը Կովկասում (1905-1906 թթ.): Փաստագրական, վիճակագրական, տեղագրական լուսաբանութիւններով, Երեւան, 1907: 6. Հայոց պատմություն, հ. IV: Գիրք առաջին: Նորագույն ժամանակաշրջան (1918-1945 թթ.), Երևան, 2010: 7. Ղուլյան Յու., Հայաստան-Ադրբեջան հարաբերությունների պատմությունից 1918-1920 թթ., Երևան, 2009: 8. Միմոնյան Հր., Թուրք ազգային բուրժուազիայի գաղափարաբանությունը և քաղաքականությունը, Երևան, 1986: 9. Միմոնյան Հր., Թուրք-հայկական հարաբերությունների պատմությունից, Երևան, 1991: 10. Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գոտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Ա, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 1, էջ 9-34: 11. Ստեփանյան Գ., Հայերի էթնիկ գոտումների և ցեղասպանական քաղաքականության իրագործման փուլերն Արևելյան Այսրկովկասում (XI-XX դդ.), Մաս Բ, «Գիտական Արցախ», Երևան, 2021, № 2, էջ 15-38:

	<p>12. Ստեփանյան Գ., Բաքվի նահանգի հայությունը XIX դարի երկրորդ կեսին. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2010.</p> <p>13. Ստեփանյան Գ., Բաքու քաղաքի հայության պատմությունը. Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Երևան, 2012.</p> <p>14. Stepanian G., Armenians of Baku province in the second half of the 19th century (historicaldemografic study), Lusakn, Yeravan, 2013.</p> <p>15. Ստեփանյան Գ., Շամախի քաղաքի հայերիպատմությունից, Երևան, 2014.</p>
--	---